

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
СУМСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ЛІГА СТУДЕНТІВ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ

**ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ ТА
БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 21–22 травня 2015 року)

Суми
Сумський державний університет
2015

СОЦІАЛЬНА НЕРІВНІСТЬ ЖІНОК ТА ЧОЛОВІКІВ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Кузьменко Б. В.

Юридичний факультет, Сумський державний університет

Колеснікова М. В.

к. ю. н., ст. викладач кафедри АГПФЕБ, Сумський державний університет

Необхідність формування гендерної політики обумовлюється ситуацією нерівності, яка спостерігається у процесі взаємовідносин статей у суспільстві, у сфері дотримання прав людини, зокрема прав жінок. Саме на виправлення такої ситуації спрямовується державна політика щодо жінок. Тому для дослідження проблем управління процесами формування гендерної політики важливу роль відіграє виявлення проблем гендерної нерівності в суспільстві, яке здійснюється шляхом огляду соціально-правового становища жінок в Україні. Крім того, як свідчить практика, спочатку проблема може визначатися вузько (у нашому випадку як проблема жінок), але потім, з накопиченням знання та аналізу стану речей, її масштаб розширюється.

Безумовно, ситуація, що склалася в Україні, є доволі складною. З одного боку, з радянських часів ще залишився високий рівень освіти і професійної підготовки жіноцтва та система соціального захисту населення, з іншого – країна переживає скрутні часи глибокої економічної кризи, коли на тлі ринкової модернізації спостерігається посилення патріархальної ідеології та патріархальних відносин. З цього протиріччя постає основна проблема державної політики щодо жінок: як нейтралізувати негативні наслідки ринкової модернізації щодо соціального становища жінок, що необхідно зробити, щоб процеси суспільного реформування не призвели до поглиблення гендерного конфлікту, як зберегти соціальні надбання минулих часів, яким чином побудувати політику в цій сфері й обрати найбільш ефективні та адекватні методи управління.

Негативні процеси, пов'язані з трансформацією українського суспільства, – тривале падіння виробництва протягом останніх років існування незалежності й, відповідно, рівня заробітної плати, зростання безробіття, скорочення асигнувань на програми соціального захисту, затримки виплати заробітної плати, руйнування структури служб побуту та системи дошкільних дитячих установ, закладів освіти, культури, спорту – об'єктивно ускладнюють становище жінок і, особливо, погіршують їх позиції на ринку праці [1, с. 52].

В Україні залишається високим рівень професійної захворюваності серед працівників, у тому числі серед жінок. Основна причина – незадовільні умови праці, але й усунути їх поки що неможливо внаслідок важкого економічного становища підприємств. Оскільки проблема безробіття серед жінок залишається гострою, стає зрозумілим, чому жінки задоволені вже тим, що взагалі мають якусь роботу. Небезпека втратити її утримує жінок від претензій до роботодавців стосовно умов і режиму їх праці. Неформальна економіка, в якій зайнята велика кількість жінок, не надає жодних соціальних гарантій. Нерідко приватні компанії використовують нелегальну працю або оформляють на своїх працівників легальні контракти з мінімальною заробітною платою, доплачуючи при цьому готівкою. Таким чином, фірми економлять на податках та відшкодуваннях до фондів соціального страхування. Це стосується і чоловіків, і жінок, але найчастіше спостерігається у сфері роздрібною торгівлі, де зайняті здебільшого жінки.

Державне регулювання ринку праці та соціальний захист безробітних дотепер було зорієнтоване переважно на тих, хто звертався до державної служби зайнятості. Отже, більша частина вимушено незайнятих жінок фактично залишаються поза межами політики зайнятості. Приватизація докорінно змінила ту економічну модель, на яку орієнтувався кодекс законів про працю (далі- КЗпП).

Ще однією проблемою, з якою стикаються українські громадяни, у першу чергу жінки, є експлуатація їх праці за межами держави. Достовірної статистики про масштаби цього явища не існує, але за експертними оцінками від цього виду злочину щорічно страждають сотні тисяч українських громадян. Використовуючи складну економічну ситуацію в країні, високий рівень безробіття та недосконалість правового захисту громадян молодшої держави, нечисті на руку ділки організують кримінальний бізнес – запрошення українських громадян працювати за кордоном, де вони зазнають жорстокої експлуатації, заробляючи мізерні гроші собі й тисячі для організаторів цього бізнесу. Експорт “живого товару” здійснюється в Туреччину, Італію, Іспанію, Німеччину, країни колишньої Югославії, Угорщину, Болгарію, Польщу, Португалію, Кіпр, Чехію, Грецію, Росію, Арабські Емірати, Ізраїль, Сполучені Штати та інші країни [2].

Але крім звичайної експлуатації, жінки стикаються ще з однією її формою – примусовою проституцією та використанням у сексуальному бізнесі, який є популярним у багатьох країнах світу в легальних та нелегальних формах. За даними експертів ООН, торгівля людьми з метою сексуальної експлуатації за рівнем прибутковості стоїть на третьому місці після торгівлі наркотиками та зброєю, а ризик для ділків є набагато меншим або практично відсутнім. Загальний прибуток кримінальних структур від торгівлі «живим товаром» складає мільярди доларів щорічно .

Економічне становище жінок та їх роль у політичній сфері щільно пов'язані між собою: якщо жінки не мають фінансової незалежності, то в більшості випадків вони мало цікаві політичним партіям як учасники політичного процесу. У політичній сфері жінка може реалізувати свій потенціал у повному обсязі тоді, коли для цього створені необхідні економічні, політичні, правові й соціальні передумови [2].

Тема насильства стосовно жінок довгий час була закритою в Україні, існування гендерного насильства не визнавалося взагалі, але наприкінці 90-х рр. ХХ ст. ситуація змінилася. В Україні проведена низка досліджень, метою яких було вивчення різноманітних аспектів питань гендерного насильства, завдяки чому можна аналізувати стан проблеми в суспільстві. Почуття сорому, побоювання з боку родичів, сусідів, знайомих та працівників правоохоронних органів, заважають жінкам повідомляти про випадки насильства. І тому офіційна статистика реєструє лише незначну їх частину. Важливим є розуміння особливостей ситуації з насильством. Дослідження показали, що насильство щільно пов'язане з такими небезпечними явищами, як дитяча безпритульність, жебрацтво. Потурання побутовому насильству і відсутність адекватних заходів для зупинення ланцюга насильства зрештою призводить до вчинення тяжких кримінальних злочинів. Насильство в сім'ї є проблемою не тільки неблагополучних родин, воно не завжди пов'язане з алкоголізмом та бідністю. Психологам та соціологам відомо, що жінки не вважають у багатьох випадках себе жертвами насильства, тому що «звикли» до такого способу існування. І все це призводить у свою чергу до пасивного сприйняття свого становища, небажання змінити своє життя, психологічної та соціальної покірливості та пасивності, що не сприяє закріпленню й розвитку демократичних змін у країні.

Найяскравіше насильство стосовно жінок виявляється у таких формах як: примус до співжиття та проституції, звалтування, побутове насильство та вбивства на ґрунті алкоголізму, наркоманії, садизм, систематичне побиття та психологічне насильство. Великій частині усіх особливо жорстоких побутових вбивств передують конфліктна ситуація в сім'ї. Статистика свідчить про зростання таких ситуацій в сімейному середовищі та посилення напруженості сімейних стосунків, наслідком чого стала нестабільність шлюбів. При цьому офіційна статистика не відбиває реальної картини правопорушень стосовно жінок, оскільки в силу різноманітних причин постраждалі утримуються від звернення до правоохоронних органів. Зростання насильства стосовно жінок обумовлене погіршенням криміногенної ситуації в цілому. Особливо проблемною є сфера жіночих правопорушень [3]. Сімейні та життєві негаразди, фізичні та психологічні утиски жінок як у сім'ї, так і поза нею, спричиняють негативні зміни особистості певної частини жіночого населення. Зросла кількість жінок, притягнених до адміністративної та кримінальної відповідальності за скоєння адміністративних правопорушень та злочинів.

Підбиваючи підсумки зробленого огляду, можна сказати, що хоча конституційні принципи гендерного демократизму відкривають в Україні великі можливості для утвердження політики рівних можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності, жінки ще не мають рівних з чоловіками можливостей щодо участі у політичному, економічному, культурному житті країни. Проте, для встановлення реальної рівноправності зміни в становищі й статусі жінок мають бути пов'язані із змінами в становищі чоловіків. Саме на це має бути спрямована державна гендерна політика, розробка, формування та впровадження якої є важливим державним завданням. Її змістом повинно стати подолання в тому числі і тих недоліків та негативних явищ, про які йшлося вище. Зроблений огляд соціально-правового становища жінок в Україні дає можливість визначити основні орієнтири для формування такої політики.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гендерний паритет в умовах розбудови сучасного українського суспільства. – К., 2002. – 121 с.
2. Левченко К.Б. Політичні права жінок у сучасному суспільстві : проблеми пріоритетів / К.Б. Левченко // Вісник НУВС. 2002, № 20. – С. 257-263.
3. Стрюм М.В. Жіноча злочинність в Україні та її попередження / М.В. Стрюм // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. – 2001, № 4. – С. 161–167